

Abonamente:

Pe un sfert de an:
25 Lei sau 12 Ruble.

Pentru preoți și învățatori: prețul jumătate.

ROMANIA NOUA

Organ de propagandă pentru unirea politică a tuturor Românilor.

Director: Dr. ONISIFOR GHIBU

Iese în fiecare zi de lucru.

Prim-Redactor: Dr. Ion Mateiu.

PLATA
PENTRU RECLAME
după
INVOLALĂ
REDACȚIA ȘI ADMINISTRAȚIA
Chișinău,
Ulița Gogol No. 39.

Datoria învățătorilor moldoveni

Un mare învățat al lumii a zis odată: dați-mi pe câțiva ani școalele în mână și eu voi reforma omenirea.

În adevăr mare e puterea lumii și mare e puterea întunecului!

Ce-a dat întunecului ne-o arată Rusia de astăzi; ce-a dat lumina, o vedem în țările din Apusul Europei.

Basarabia, până acum n'a avut școli și astfel e firesc să întâlnim aici, grozavul întunec ale cărui roade le simțim zilnic.

Da, Basarabia n'a avut școli, cel puțin Moldovenii nu! Căci școala străină de până acum n'a fost un lăcaș de lumină; din ea s'a răspândit numai întunec. Și învățătorii n'au fost luminători ai poporului, ci niște slujbași, cari trebuiau să împlinescă poruncile unor stăpâni fără durere pentru popor. Dacă ei ar fi putut fi ceea ce ar fi trebuit, astăzi alta ar fi înfățișarea Basarabiei.

Dar să nu mai învinuim trecutul, ci să ne gândim la viitor.

Învățătorii moldoveni pot schimba în câțiva ani fața Basarabiei. În mână lor e viitorul poporului românesc de aici și dacă ei o vor înțelege aceasta, pe urma lor va rămâne cea mai fericită stare de lucruri.

Mai întâi de toate ei trebuie adevărat să-și dea seama, că Moldovenii pe cari sunt chemați să-i ducă la o viață mai bună, fac parte dintr'un anumit popor, de care până acum au fost multă vreme despărțiți, și cu care de aici în colo trebuie să aibă aceeași soartă. Dacă învățătorii vor înțelege acest lucru, ei vor fi pe calea cea bună — și nici o greutate mare nu vor întâmpina...

Dar îl vor putea înțelege ei oare? Întunecul rusesc nu le-a stricat cu totul sufletul, nu i-a îndepărtat cu totul de popor? Dureroasa întâmplare dela congresul învățătorilor din Aprilie 1917, când învățătorii au strigat zgomotos, că ei nu-s Români, a fost oare numai trecătoare, sau au apucat ei de atunci pe calea cea bună?

Spre cinstea învățătorilor moldoveni trebuie să spunem, că sângele românesc din venele lor nu s'a făcut apă. Ei au

rătăcit multă vreme, dar când au zărit lumina, au alergat spre ea. Cursurile de învățatori ținute astă vară și astă toamnă, i-a adus pe cei mai mulți la calea adevărului, și i-a pus în legătură strânsă cu poporul. Ba mai mult: în lunile din urmă, când dușmanii neamului nostru au tulburat cu fel de fel de minciuni mințile bietilor țărani moldoveni, întărâtându-i împotriva Românilor, o mulțime de învățatori au avut să îndure chiar mucenicie pentru credința lor națională.

Slavă vouă, mucenici ai ideii naționale! Voi sunteți cea mai bună sămânță a unui viitor mai fericit!

Și iată acum, că după ce câțiva vreme au început a lumina poporul în școala națională, cu alfabetul latinesc și cu limba poporului, ei găsesec momentul potrivit ca să pornească pe fața lupta sfântă pentru unirea neamului. Începutul îl fac învățătorii din ținutul Chișinăului. Ei vin cu o declarație publică prin care-și arată înaintea lumii credința că *Basarabia trebuie să se unească cu celelalte țări românești într'o Românie nouă a tuturor Românilor.*

E un lucru atât de mare și de frumos acesta din partea învățătorilor, în cât cu toții trebuie să se închine înaintea lui.

Da, învățătorul moldovan își dă seama de însemnătatea vremurilor de acum și-și înțelege datoria. *Cu astfel de învățatori poporul nostru își va avea, în curând soarta pe care o merită.*

Înainte cu Dumnezeu, iubii frați, luminători ai unui norod blând și bun, dar întunecat până acum din pricina străinilor, dușmanii ai ființei noastre. Munca voastră însulețită va da cele mai bogate roade și numele vostru va fi înscris cu litere de aur în istoria întregului neam românesc.

O. Ghibu.

A lucra la înălțarea

Neamului, ce falnic fel!

Ce măreață ni-e chemarea!

Toți să ne-o împlinim cu zel!

P. Dulfu.

MARȘUL UNIRII

Vino, Muntene,
Vin Moldovene,
Spuneți Europei cea ce doriți,
Soarta română
Vă stă în mână:
De voi atârna Români să fiți

De vreți în lume
S'aveți un nume
De popor liber și de bărbați;
Cereți Unirea;
Și înfrățirea
Țărilor voastre o proclamați.

Lumea cea mare
Dă ascultare
La ale voastre cereri și dor
Fiți dar cuminte
Și mai înainte
Cereți o țară și-un domnitor.

De vreți dreptate
Și libertate,
De vreți legi bune a căpăta;
De vreți să fie
Rău nu mai vie
Străini în țară a vă călca;

De vreți a face
Să aveți pace
Și în fericire să năințați;
De vreți aceste,
Alt chip nu este
Decât Unirea să proclamați.

Tu, Moldovene,
Și tu, Muntene,
In despărțire tot slabi sunteți;
Iar împreună
Soartă mai bună,
Viață mai tare puteți s'aveți

Nu dați crezare
Nici ascultare
La minciunile de vânzători.
Nu vă înșele
Cereți Unirea stăruitori.

Cereți Unirea
Și înfrățirea
Țărilor voastre, bravii mei frați
Soarta română
Vă stă în mână;
Unirea dară cerând strigați.
G. Sion.

Reforma agrară în România.

III.

Odată bazele reformei agrare statorite, o seamă de agronomi și economiști s'au apucat de cercetat amănuntele pentru a pune reforma în practică și a orândui acum agricultura astfel, ca producția României să nu scadă prea mult în urma reformei agrare și a stricăciunilor războiului. Căci nu trebuie pierdut din vedere că din cauza lipsei de brațe, de vite și de mașini și din cauza împărțirii pământului la țărani săraci (fără capital, vite și unelte de lucru) producția agriculturii va scădea în decurs de câțiva ani.

Un studiu interesant a făcut dr. inginer Halăceanu asupra marelui proprietăți pentru a găsi scara progresivă după care să se scoatească drept pentru toți pământul ce trebuie să se ia din fiecare moșie. Ni se pare simplu când zicem, că de la o moșie mare vei lua mai mult pământ decât de la o moșie mică; dar e greu să scoțezi anume cât? ca pe de-o parte să faci suma de 2 milioane ha.; pe de alta să nu nedreptățești pe nici un proprietar. Adică să nu iei de la un proprietar cu o moșie mai mică, mai mult pământ ca de la un proprietar cu moșia mai mare; și nici să-i rămăie unui proprietar mare mai puțin pământ ca altuia cu moșia mai mică. Socoțelile au arătat, că cea mai droapă măsură se capătă atunci, când se pune o margine proprietății, care va mai rămâne a boerului, și anume când această margine este aproape de 1000 ha. Atunci se vede că într'o moșie de 150 ha. se va lua aproape 9%; dintr'una de 250 ha. se va lua 25% (un sfert); dela una de 1500 ha. se ia peste 50% (jumătate), dela una de 5000 ha. se ia peste 80% (mai mult de 3 sferturi) iar din moșiile peste 10.000 ha. se va lua peste 90%.

Nu s'a statorit până acum prețul și nici felul cum se va face despăgubirea proprietarilor; desigur însă că li se vor da în schimb pământului luat obligații (hârtii) scoase și garantate de stat. E de neapărată nevoie, ca statul va îngriji de aceasta, ca aceste obligații să-și păstreze valoarea scrisă pe ele și să poată trece ușor din mână în mână, prin vân-

zare și cumpărare. Valoarea lor se va ține prin plata și dobânzile mici ce le vor da țărani pe nesimțite, în timp îndelung, de vre-o 50 ani. Adunarea acestor bani, și înțelegerea socoțelii, precum și înțelegerea plății obligațiilor lor se va face direct de stat prin un organ anume „Cassa pământului”, cum e Cassa Rurală, Creditul agricol sau alta.

Binefacerea toameiului de dreptă despăgubire și plata în obligațiuni cu valoare asigurată de stat are încă mare folos ca și de posibilitate întârzierii și creșterii industriei comerțului de tot felul și mai ales de produse agricole în România de către Români și cu capital român fără de a scoate multă monedă metalică (bani) la iveală. Până acum industria (fabricile) în România s'a făcut mai ales de către străini (mulți ovari) și capital (bani) străin (mai ales nemțesc), așa că tot venitul industriei române mergea în străinătate, de unde cumpăram și mașinile și tot ce ne trebuia în fabrici. Lucrările publice ca: Căile ferate, poduri și șosele, vapoare, docurile, porturile pe Dunăre și la Mare, fortificațiile, instalațiile din orașe (tramvae, lumină electrică, apă etc.) Statul le-a făcut până acum cu bani împrumutați cu dobânzi mari în străinătate (în Germania mai ales), și cari în cea mai mare parte veniau sub formă de materiale destul de scumpe.

De-asemenea lucrările de apărare (țării: din fortificații, tunuri și armament pentru armată etc. erau cumpărate din străinătate cu prețuri foarte mari. Acum însă, când boerii din România vor avea la îndemână acest capital de aproape o jumătate miliard lei după pământul luat de stat de la ei, acești boeri cu banii vor fi nevoiți, de gustul de lucru și dorul de câștig, a și băga banii în industrie națională și în afaceri de tot felul (până acum oamenii de afaceri și lucrări mari erau mai ales străini) unde vor putea câștiga mai mult de cei 5% ee-ii va asigura statul la obligațiile scoase pentru pământul expropriat. Unii vor deschide bănci (cele mai multe sunt străine) de dat

bani cu împrumut, iar la o nevoie de împrumut pentru diferite lucrări publice statul va găsi banii necesari în interiorul țării, la bogătașii români, astfel că averea țării nu va mai merge ca dobânzi la străini.

Economiștii socoțesc acum cum să puie lucrurile la cale ca plata ce va cădea în sarcina țărănilor să fie cât de ușoară. Se înțelege că prețul de despăgubire a pământului va fi socoțit de Stat cât mai mic posibil. Apoi prețul pământului împărțit la țărani se va scădea simțitor prin faptul că Statul va da cele 500.000 ha. ale lui (1/2 din tot pământul împărțit) foarte puțin, aproape degeaba, încât prețul îndeobște al pământului va scădea cu aproape a cincina parte.

Apoi e vorba să se naționalizeze subsolul (fundamentul cu toate ale lui: cărbuni, petrol, metale etc.) și să se întinze această și la pământul ce mai rămâne proprietarilor, așa că venitul Statului de la subsol și mine să se verse la Cassa pământului pentru a se ușura sarcina țărănilor.

Tot la casa pământului se vor varsa probabil toate veniturile ce vor veni Statului dela industriile agricole ce se vor naște și mai ales dela moropolul spiritului și științelor și alte dări de această natură.

Nu s'a statorit încă mărimea lotului (bucății de pământ) în diferitele părți ale țării; căci asta depinde de calitatea pământului și de puterile de lucru ale țărănilor. O seamă de agronomi între cari mai ales d. Popovici Maximilian dela Cassa Rurală, a făcut cercetări și socoțeli în diferite părți ale țării, să vadă unde este nevoie de pământ (unde lumea e deasă iar pământul slab, ca în dealuri și unde e pământ de ajuns sau chiar prea mult pentru lumea de acolo (în stepe, unde pământul e bun și lumea rară). Aci va trebui făcut colonizări, — o treabă care trebuie pregătită din vreme, căci țărani români se mișcă greu din satul lui.

În legătură cu asta pocivovizii pregătesc o *hartă a pământului arabil* cu calitățile lui și cercetează în amănunte mersul producției față de calitatea pământului și de felul climei. Se vor întocmi hărți de productivitatea (rodirea) pământului când e semănat cu diferite plante: grâu, seacă, păpușoi, ovăz, sfeclă de zahăr etc. Se va statorii astfel valoarea economică a pământului peste tot în țară și așa se va socoți prețul de despăgubire pentru boeri și se va statorii și mărimea loturilor, cari nu vor fi egale în întindere, dar egale (tot una) în valoare agricolă economică.

Cum în unele locuri pământul e foarte bun pentru anumite lucrări: grădini de legume, vii, grădini de pomi roditori etc., e vorba cum să se împartă acestea: se dă la unul, sau se împarte câte o bucățică la toți dintr'un sat?

Pe de altă parte țărani cari au acum locurile împărțite în bucăți mici și răsfirate la mari depărțiri, vor putea să și e adune, să facă și să i se dea o singură bucată. Și multe altele. E vorba acum să se facă în România un cadastru (catagrafia întregului pământ) în care să se înscrie întinderea, drepturile, hotarele, felul pământului și a.

Dar în orice caz, Statul își va lua asupra sa toate îmbunătățirile ce sunt de făcut ca: drumuri și poduri, puțuri, seacărea bălților fără folos, împădurirea nisipurilor sburătoare și a pământurilor mișcătoare etc. Se va deosebi din vreme pământul nearabil, izvoarele și lacurile, locul de sate noi și pentru clădiri publice (școală, biserică, cimitir). Stațiunile agronomice, câmpurile de experiențe fermele de model etc.

Pentru a măsura și împărți pământul se face o școală de măsurători și s'au tocmii în străinătate instrumentele necesare, pentru că vor trebui foarte mulți ingineri hotarnici și măsurători.

Comisiuni anume lucrează pentru organizarea agriculturii cercetând starea gospodărilor mici și mari și a puterilor de lucru și se vor lua măsuri grabnice de completarea inventarului viu (vite) sau mort (mașini și instrumente). E necesar ca o parte din inventarul boierului să fie împărțit împreună cu pământul, la țărani, pentru a putea lucra bine pământul, ca producția să

nu scadă prea mult. Guvernul are în grijă de a organiza și învățământul, pentru a răspândi cunoștințele agriculturii între țărani etc.

Cum se vede, sunt multe lucrări de făcut odată cu reforma agrară și cum țara i măricică iar unele lucrări au nevoie de timp, vor trece poate 3—4 ani până ce reforma se va desăvârși. Dar de îndată ce legea pentru amănunte va fi votată, chiar în primăvara aceasta, o mare parte din țărani vor putea intra pe pământurile luate dela boeri, fie individual (acolo unde moșiile nu au încurcături), fie ca obștii țărănești și asociații cooperative, cari vor lucra pământul în comun, până se va putea face împărțirea lui după regulă. Statul va încuraja și ajuta cât se poate de mult înființarea acestor obștii, cari și până acum au dat bune rezultate. Obșțiile țărănești și gospodăriile mijlocii vor fi puterea economică și națională a României viitoare.

Prof. G. Murgoci

(Sfârșit)

Învățătorii și Unirea Românilor

Învățătorii din ținutul Chișinăului au declarat că vor avea în vedere binele țării și al poporului și că vor fi întru totul uniți întru unirea României.

Declarația învățătorilor din ținutul Chișinăului.

Învățătorii din ținutul Chișinăului declarăm, că deși nu am putut fi de față la înălțarea serbare românească ținută în 24 Ianuarie a. c., fiind răsiții prin sate, am primit cu mare bucurie vestea despre măreția ei și suntem de credință neștrămutată, că la cea zi sfântă, când se va serba unirea tuturor Românilor, vom fi și noi printre fericii, cari vom putea vedea înfăptuirea unui ideal visat de sute de ani.

Ne simțim de datoria noastră a mai declara, că noi învățătorii suntem aproape toți născuții Basarabiei, aici am făcut studiile, aici am fost și suntem în slujbă și chiar și aceia, cari nu suntem de ori-

gine Români, avem rude printre Români și totdeauna am avut deplină cunoștință despre aceea, că manca noastră de până acum a fost o crimă a guvernului rusesc, pe care pentru multe lui păcate la răsturnat Revoluția.

În inima noastră arde un mare dor de a spăla toate păcatele trecutului și vom face tot ce ne stă în putință ca să scoatem norodul din întunec, numai una ne este nădejdea, că ocărmuirea românească, de odată cu Unirea, va întocmi soarta poporului muncitor, care e talpa țării, astfel, încât să fie pe deplin mulțumit. Aceasta va fi și chezașia muncii noastre culturale, care nu mai atunci va da roade binecuvântate, și peste tot norodul numai atunci se va simți fericit și la serbarea Unirii întregului neam românesc vom putea striga cu cea mai mare însuflețire. *Trăiască România, mama tuturor Românilor.*

Ocărmuirea Uniunii Învățătorilor din ținutul Chișinău, p. președinte Podlesnău, Secretar Popescu.

În școala cea nouă națională

Întâmplările istorice prin cari trecem sunt atât de însemnate, încât nu pot rămâne neluate în seamă de școală.

Elvii aud acasă dela părinți și dela frați și chiar unii dela alții despre frământările popoarelor, despre întâmplările ei, și astfel ei aduc cu sine în școală o mulțime de idei, cari pot fi întrebuințate cu folos pentru viața și pentru cultura lor de mai târziu. Adevări vedem în ce înfățișări străni se ivesc aceste idei în mintea norodului. Socoțim că ar fi un mare păcat dacă am lăsa, ca ele să se strecoare în chip greșit în sufletele nevinovate ale elevilor noștri și să prindă rădăcini rele.

Pentru sădirea simțimintelor patriotice, adevărată iubire de neam și de țară, nu se pot împlini vremuri mai potrivite decât toamii acestea de acum. Ce e drept în cele mai multe școli din Basarabia deocamdată nu se predă decât celitul, scrisul și ceva aritmetică. În împrejurările de față nici nu se poate aștepta mai mult. Dar trebuie să înțelegem însă că fiecare

învățător are datoria de a nu se mulțumi numai cu atât, ci el trebuie să stăruiească din toate puterile ca să naționalizeze în cel mai larg înțeles al cuvântului.

Cât de trist se înfățișează o școală, în care nici până în ziua de astăzi nu se simte măcar o urmă din toate acestea, o școală în care nu s'a predat nici o poezie, nici o cântare patriotică ori națională.

În școala de acum, pe lângă ceea ce cere programul, *ne trebuie numai decât și istoria actuală.*

Iată o lecție pe care am ținut-o în școlile arătate de mine.

Dragii copii!

Până am ascultat eu, voi a-ți răspuns frumos. Se vede, că vă place să învățați.

Acum vreau să văd dacă puteți învăța și cu mine ceva. Cel care va ști să răspunde la întrebarea mea, să ridice degetele, dar să răspundă, numai când voi zice eu.

De câțiva ani încoace s'a întâmplat în lume un lucru mare care nici până acum nu s'a mân-

tuit. Care ştie ce este lucrul acesta?

(Răspuns: războiul sau bătaia.)

Pe cine ai avut tu dus la bătaie? Dar tu? Impotriva cui a luptat Rusia? Ce au avut duşmanii Rusiei? Cine a luptat alături de Rusia? Dintre (intovărăşiţi) noi de cari suntem mai aproape? (Românii) Pentru ce? Numai pentru că suntem vecini? Aşa este copii, atât noi, cât şi ei vorbim în acelaşi grai, avem aceleaşi obiceiuri, la nuntă, la înmormântări, la praznice; cântecele lor sunt ca ale noastre, prin vinele noastre curge acelaşi sânge ca prin vinele lor, --va să zică suntem trup din trupul lor, fiindcă ne tragem din acelaşi neam şi aşa ei sunt fraţii noştri şi noi fraţii lor.

Acum câteva întrebări prin cari vrem să ne încredinţăm pe deplin dacă copiii au înţeles bine cele spuse.

Pentru ce s'au dus soldaţii noştri să lupte în România? N'ar fi fost destul să apere ţara numai lângă Prut?

„Unde-i unul nu-i putere La nevoi şi la durere, Unde-i doi puterea creşte Şi duşmanul nu sporeşte.”

Cum au luptat părinţii şi fraţii noştri cu fraţii Români? Unde au avut biruinţa cea mai mare? (Dacă nu vor fi auzit despre aceasta, le spunem noi, şi le arătăm pe hărţi).

Aşa este copii, bătaia pe care au mâncat-o nemţii, la Oltuz şi la Mărăşeşti, n'au s'o uitate nici odată. Dar ştiţi cum luptau Românii? Numai în câmăş, cu capul gol şi cu arma în mână. S'a dus vestea lor peste mări şi ţări.

Cum am învăţat? Ce suntem noi cu Românii? Etc.

Acuma va voi mai spun şi alte lucruri. S'a ştiţi că înainte de asta cu o sută şi mai bine de ani, ţara noastră, Basarabia, era una cu ţara Românilor. Dar împărţatul Rusiei de pe atunci a deslipit cu puterea ţara noastră de la trupul României şi a alăturat-o la Rusia. Apoi a trimis prin satele şi fârgurile noastre jandarmi cari rupeau steagurile moldoveneşti de pe la cancelării, şi în locul lor puneau pe cele ruseşti, apoi ca să ne uităm graiul, au poruncit, ca în toate şcolile să se înveţe numai ruseşte şi în biserică să se roage numai în limba rusească.

Un fior de durere a străbătut atunci prin întreg neamul românesc. Durerea cea mai mare o simţea scumpa noastră ţărişoară, care a trebuit să-şi ia ramaş bun de la Mama ei.

„Iată că de jalnic e vorbirea „Românie, mamă dulce, Eu te las cu Dumnezeu, Căci duşmanul iar mă duce, Iar mă ia din sânul tău!”

Tristă mă despart de Tine, Ce ca mamă m'ai iubit, Şi cu drag şi zile bune, Traiul mi-era fericit.

Dar gândesc eu că odată Lanţul greu se va zdrobi, Şi atunci fice-şi slobozită Iar la sânu-ţi va sosi.

Ce senbure va să fie Când te-oi strânge în braţul tău, Fân'atunci, o Române, Tu rămâi cu Dumnezeu!”

Mircea cel Mare

Se împlinesc 500 de ani dela trecerea în viaşnicie a aceluia care prin vrednicia sa, s'a putut numi:

Mare voivod şi domn singur stăpânitor a toată Ţara Ungro-Vlahiei şi al părţilor transilpine, încă şi al părţilor tătară-roştii, şi al Amlaşului şi Făgăreşului hertog, şi al Banatului Severinului domn şi al amânduror marilor Dunării până la Marea cea Mare şi al cetăţii Dârstorului stăpânitor.”

Cinci veacuri, — ce noian de vremel! — şi totuşi ce luminos se desface, înconjurat de faţetele sale fără de moarte, din adâncurile sbuciumatului nostru trecut...

E caracteristica (semnul de deosebire) oamenilor mari, se apără cu atât mai mari, cu cât se pune mai multă vreme între ei şi între urmaşi.

Şi, cu cât sunt mai grele vremurile ce le urmează cu atât mai îmbrăşugat se face izvorul de intrămare sufletescă ce curge din viaţa faptelor lor.

Ei sunt mândria neamurilor în vremuri de pace şi povăţuitorii şi ţaria lor în vremuri de cumpană.

„Oricine va răsfosi istoria marilor voievozi ai Ţărilor româneşti, va desprinde din grîniele ei adevărul veşnic că mântuirea nu-ţi poate veni decât numai dela tine însuşi.”

Vai de neamul care, bizuindu-se pe ajutorul străinului, nu caută să-şi strângă rândurile, să-şi sporească şi să-şi oflească puterile sale!

Două bălăli mari, pe pământ

străin, în tovarăşie cu popoare străine, a avut Mircea Basarab şi pe amândoua le-a pierdut.

Una pe câmpul Mierlei, în Serbia, alta la Nicopole, în Bulgaria.

Şi două bălăli mari, cu acelaşi urias duşman, dar în ţara sa, numai cu puterile sale, şi amândouă le-a câştigat. Una lângă Craiova, la Rovine, şi alta pe valea lalomitei.

Aşa e firea omului. Numai în faţa primejdiei de moarte, fără nădejdea vre-unui ajutor, se înviforează în toate adâncurile sale, deslănţind puteri cari uimesc. De ce? Fiindcă în astfel de cazuri, puterile sale, încordate până la marginile din urmă de dragostea de ai săi, de dragostea de moşie, sunt sporite de toate suferinţele şi de toată gloria unui întreg trecut.

Balazid Fulgerul — spaima creştinătăţii — care nu cunoscutese umiliţia înfrângerii, a trebuit să vină în Muntenia şi să dea piept cu Mircea, ca să-i piardă cel mai puternic razim al biruirii celor sale de mai înainte: convîngerea că e de nebiruit.

A trebuit să simtă mai întâiu ruşinea înfrângerii de la Rovine

Teatru românesc în Chişinău

Răzvan şi Vidra.

In seara zilei de 25 Ianuarie s'a reprezentat *Răzvan şi Vidra*, poema dramatică în cinci cântări de B. Petriceicu Haşdeu.

Activitatea literară de multe feluri alui Haşdeu, — Român basarabean din Hotin, scoabător dintr'o veche şi cunoscută familie de scriitori talentaţi, — eprinde un capitol însemnat din literatura română modernă.

Mare filolog şi istoric, el ne-a dat pe aceste ţărânnuri lucrări e-poice, dar nu şi-a mărginit activitatea aici, ci a scris poezii lirice, fabule, nulele, critice, filozofice şi teatre, a scos diferite jurnale şi reviste şi a început publicarea marelui opere „Magnum Etymologicum”.

Dintre piesele lui de teatru, *Răzvan şi Vidra* e cea mai de samă. Piesa, apărută la 1867, a fost viu criticată. Dar cu toate acestea şi chiar prin această critică, ea s'a ridicat şi a rămas în literatură ca o soriere dramatică de valoare, iar în repertoriul teatrului naţional, ea o piesă plină de interes, care prin fondul-patriotic, naţionalist şi democratic, prin limba-i neaoş românească, aşa cum trăieşte azi în gura poporului şi cum va fi trăit cu puţin schimbări şi pe vremea în care ne pune acţiunea, trezeşte interesul nostru pentru vremurile trecute, pentru viaţa şi oamenii de atunci.

Răzvan şi Vidra este o piesă istorică; adevărul istoric este redat fără prea multe modificări, autorul, — unprofund cunoscător al zbuciumărilor din trecut, un înflegător al ideilor de care era stăpânită lumea de atunci, stăpân pe-o limbă populară plină de frumuseţi, limbă a cârţilor vechi, pe cari le-a cercetat, şi a graiului popular pe care l-a cunoscut, — a ştiut să rodea cu multă fidelitate viaţa acestei epoci.

Subiectul piesei e seos din istoria neamului nostru dela sfârşitul veacului al XVI, plin de frământări, zguduit de nesfârşitele lupte pentru tron, o vreme prietnică pentru aventurierii şi doritorii de mărire.

Alegerea acestei piese a fost foarte nimerită din mai multe puncte de vedere. Autorul e basarabean şi e un prilej de mândrie pentru sufletul amărit al Basarabeanului, că o astfel de glorie a culturii româneşti a răsărit pe pământul ei, dar totodată şi o clipă de durere, arătându-ne ce pierderi mari a suferit cultura noastră prin înstrăinarea acestei părţi de neam, care-ar fi putut contribui cu zeci de astfel de valori la ridicarea şi întărirea culturii naţionale. Un indemn de a schimba această stare în viitor...

Pe scenă ni se înfăişează o piesă, a cărei acţiune se desfăşoară pe pământul acestei părţi a Moldovei, prin codrii, pe aceea vreme, nestăbrăniţi ai Orheiului. Pe malurile bătrânului Nistru. Şin ce chip măreţ înţelege condeiul lui Haşdeu să zugrăvească acest colţ al Moldovii:

„Nistru, apă românească, ce spumegă printre stânci, Ingropând duşmanii ţării în valurile' adânci! Nistru, ale cărui unde alta dată n'aveai zile grele Apărau în loc de tunuri hotărârele ţării mele! Nistru!.. Nistru!.. Pân'acuma ştiut-am să mă feresc, De-a trece pe lângă termu-i, ea să nu mă ispitesc! Şi să nu-mi-aduc aminte că rămân în ţării străine, Pe când scumpă mea Moldovă nu-i departe dela mine,

Astăzi însă de nevoie mă simţii împins la mal, Căci domnul ţării răsbate pân'şi sufletul de cal. Ninte'mi se desvârlă şerpuind ce un balaur, Holde şi câmpii, în care jucând printre spice de-aur, Se zăria, ca ptriecele,

presărate pe-un inel.

şi de pe valea lalomitei, ca să-i poată răsuşi, pe urmă lui Timur, hanul Tatarilor, să-i zdrobească puterea, să-l prindă şi să-l poarte în colivie din loc în loc, în văzul norodului, ca pe o fiară sălbatică.

In *Măndăstirea Cozia*, lăcaşul de veci al Marelui Voevod, azi nu ard candelile recunoştinţei. La-a stins stăpânitorul vremelnic al acestor locuri sfinte pentru noi. Orică lăcărare de lumină, care reaminteste supuşilor de azi gloria trecută, îl nelinişteşte. Ele ard însă cu atât mai viu în inimile milioanei de români de pretutindenea, care-şi dau seama, că Mircea este cel care a încheat puterea Munteniei într'atăta încât a putut rezista veacurilor de urgie ce ia urmat.

„Noi cetim luptele voastre, Cum privim vechea armură Ce un uriaş odată prin răsoare la purtat, Greutate ei ne-apasă, trece slabă ne măsură, Ne 'ndoim dae'asa oameni într'u adevăr au stat.”

A. B.

Banini şi garofiţă,

toporaş şi ghiocel. Dar prin ele'n departare, un Român venind la soare. Falcio român, plin de viaţă, se părea şi el o floare, Le văzui acele locuri

şi din văz le sărutai

Ţara'mi, unde însuşi iadul par'că se prefăce'n rai!

Fondul piesei este de actualitate, căci ceea ce măreşte valoarea piesei şi o ridică este fondul ei democratic, căldura şi simpatia de care strălăbuit dela un capăt la altul pentru pătura ţărănească. Şi ce simpatie sunt acele tipuri de Moldoveni, arcaşi ai Orheiului, cari ştiu să lupte, cu credinţă şi vitejie, să rabde orice greutate şi să se veselească în mijlocul naturii.

Se poate spune că Haşdeu a ridicat în această piesă parca un monument aşezămii şi ţărânni moldovene din Basarabia.

Cuprinsul piesei se scurt e acesta: Ţigănnul Răzvan e desorbit, so face haideu, trece apoi în Polonia unde prin faţetele sale vitejeşti ajunge căpitan, polcovnic şi hatman leşesc. Chemat în Moldova, el reuşeşte să pue pentru o clipă mâna pe tron, este neis însă într'o revoltă, aşa încât fericierea domniei după care a alergat o viaţă întreagă e foarte scurtă.

Eroii piesei sunt: Răzvan şi Vidra.

Ei au găsit în artiştii Teatrului Naţional doi interpreţi admirabili, cari au reuşit să ne dea două creaţiuni desăvârşite în toate amănuntele, cari ar face cinste oricărei scene străine. Pentru a scoate în evidenţă şi mai mult deosebita claselor de sus din aceea vreme, Haşdeu alege pe figura Răzvan, în care intrupează cavalerismul, nobleţea, caracterul şi vitejia.

D. Popovici în rolul lui Răzvan ni-a dat o creaţiune vrednică de un artist de seamă. Nobleţea de suflet, căldura pentru cei asupriţi, patriotismul, dispreţul pentru ciontarii, zguduit de nesfârşitele lupte pentru tron, o vreme prietnică pentru aventurierii şi doritorii de mărire.

Vidra este personificarea ambiţiei însetată de mărire. Ea e demoul care n'alege mijloacele, pentru ajungerea ţintei ce şi-a propus, nu cunoaştea piedeci cari s'o oprească din mersul ei triumfal.

„Setea de-a merge 'nainte... Iată cea ce-ţi lipseşte, Acea sete care frige şi'nghiţă inima mea! Dar trebui s'o aibi, Răzvan! Eu voesc, s'o vei avea... Atunci când buza Vidrei obrazu-ţi p'arlit l'atinge, Ochii mei în ochii tăi, mâna mea pe mâna-ţi strânge.

Şi în alt loc: „Fugi! Mi-e milă şi mi-e jale! Mie, tot mi-e şi iarăşi mie. In desert din injosire eu mă'necore să te ridici! Du-te dar de te'nvârteşte'n păcătoasa-ţi viziună: Cearcă mintea'n întunerec, scaldă-ţi sufletul înină. Eu te las! Te las Răzvan! Om timp şi sficioşi!

O prăpastie ne despărta: eu prea sus şi tu prea jos!

Neclintită în hotărârea ei dealungul tutregii acţiunii, nelnduplecată în faţa obiecţiunilor lui Răzvan, ea are momente de slăbiciuni numai în actul din urmă, tocmai în faţa înfăptuirii visului ce l-a nutrit viaţa întreagă şi pentru care a jertfit total, situaţia socială şi patria.

Se putea găsi pentru acest rol o interpretă mai chemată ca înfăişare externă şi ca înţelegere sufletească decât d-na O. Bărsan, artistă care a eucerit dela prima apariţie simpatieie întregului public. În gura acestei femei mă iestoase, în care era intrupată, nobleţea descendenţii din sângele lui Moţoc, pe a cărei faţă citeai

hotărârea nezguduită, din ai cărei ochi te străpung priviri de fulger, cuvintele de îmbărbătare, şi de mustrare ni se par cu totul la locul lor. Numai aşa putea vorbi şi luera Vidra.

Am admirat în deosebi măiestria cu care aceşti doi artişti au spus versurile şi în deosebi finele nuanţări ale d-nei Bărsan. În Shiere, d. V. Boldescu ne-a înfăişat pe beierul sgărcit, mândru când e în siguranţă şi d'ogustător de laş la strămoare. O creaţiune frumoasă a făcut d. V. Antonescu din cerşetorul Tânase. Simplu, natural în vorbă şi gesturi, spunând versurile cu o amplasare ce le uşura înţelegerea, el a contribuit cu joul său la reuşita ansamblului. Rolul marelui vataf Başotă a fost interpretat cu multă îndemnare de d. I. Pizone.

Mult a plăcut şi jocul celor doi Ceauşi de haideci: Răzeşul (d. I. Profir) şi Vulpoiu (d. Momulescu). Reuşit a fost jocul Hatmanului (Al. D. Dan), a lui Minski (P. Georgescu) şi Piotrovski (T. Cosmin) cu interes a fost urmărirea Isoada Muscălească (Miron Popovici).

Trebuie să amintim cu cuvinte de recunoştinţă şi pe ceilalţi artiştii, cari cu dragoste deplină au jucat în această piesă şi în cea din seara trecută, şi anume pe doamnele: L. Popescu, Vernescu şi Vrânceanu, dd.: I. Manu, V. Brezeanu, P. Costescu, M. Balu, M. Botocanu, C. Vernescu şi Ambrozie. Deosebită trebură să soatem la iveală deosebita stăruinţă şi pricepere a regisorului dl. C. Petrescu.

Dragostea cu care artiştii au interpretat rolurile, căldura ce- au pus în vorbă şi mişcări au fost răsplătită de supranumerosul public ce manifestaţi prelungite. O singură notă discordantă în această armonie de gândire şi simţire dintre autor, interpreţi şi public a fost jinita condamnabilă a unei părţi a publicului, care, lipsită de cea mai elementară înţelegere şi bun simţ, a tulburat prin nelinişte măreţele clipe ce treceau pe dinaintea noastră.

Neuitată va rămânea manifestaţia ce s'a făcut artiştilor înaintea actului V. D. Ţanţu, conducătorul societăţii „Făclia”, deputat în Sfatul Ţării, a cetit o adresă a Românilor basarabeni către Teatrul Naţional din Iaşi, adresă care a fost tipărită în numărul trecut ziarului nostru.

Apoi în semn de amintire, d. Ţanţu a predat directorului o cunună de lauri în argint de toată frumuseţea. În numele artiştilor a mulţumit dl. Mihail Sadoveanu, directorul Teatrului Naţional din Iaşi.

Cu o sară înainte tot societatea „Făclia” s'a întrunit în localitatea Casinoului un başchet în onoarea artiştilor. Banetulul la care a participat pe lângă artiştii, foarte mulţi ofiţeri români superiori şi mulţi Basarabeni, a fost prezidat de dl. Vladimir Herţa, care a inaugurat seria toasturilor cu un frumos discours în care, arătând meritele artiştilor, şi-a exprimat bucuria pentru acest început de cultură naţională, şi a chemat pe toţi Români la o unire frăţească; au mai vorbit dl. Inceule, Halippa, Pelivan, Criban şi mulţi alţi oratori. În toate cuvântările vibra bucuria şi entuziasmul pentru ziua fericită ce-a dăruit-o strălucinţa neamului românesc din Basarabia.

Merită o însemnare deosebită interesanta vorbirea d-lui Dr. Cazacu, care a arătat partea de merit a sărbătorii a celui lung şir de martiri, cari au suferit pe urma propagandei lor naţionale. Din partea Teatrului Naţional a vorbit dl. M. Sadoveanu într'o limbă care a făcut plăcere tuturor ascultătorilor.

Dorim ca acest frumos început să fie făcut într'un ceas bun şi în curând să putem asista la reprezentaţiunile unei trupe stabile.

George Tofan.

Neatmarea Republicei şi duşmanii

In gazeta rusească din Chişinău Svobodnaja Basarabia un „tovarăş” nu-şi poate da sama, cum a înfrăzmit Sfatul Ţării să declare neatmarea Republica Moldovenească când ea nare de apărare nici oastea nici tunuri ba chiar nici miliţie de nădejde, şi multe de toate. Sorie tovarăşul că Sfatul Ţării nu-i ales de toate popoarele Basarabiei şi a îndrăznit să facă aşa pas răspunzător.

Eu măcar că-s ţăran dar aşii voi să răspund prin gazeta „Romania nouă” la un tovarăşi ce acela înfrăşa fel.

Domnule tovarăş, noi ţărânni-mea moldovenească nu putem a ne da samă almintrelă, numai da câte ceva ce ne-a învăţat pe limba mamă. Scriptura, măcar că preoţimea mai toată nea p'arăsit, da pe cuvintele cele bune măcar câte dela oare-care auzându-le în inimă ni s'au pironit, pe ele în inimă le ţănem şi cu ele seama ne îndăm, Scriptura, ne învăţă zicând Pescării n'au fost oameni învăţaţi şi eu soot că mult mai proşti de cât miniştri Republicii Moldoveneşti, dar lumea au vânat. Căci nu în puterea calului va voi Domnul nici în pulpele bărbatului bine iiva plăcea. Bine va voi Dom-

nu între cei ce eunose pre ale sale şi se eunose de ale sale. Sufletele noastre să fie curate şi păzite de toată tuşelăcunea, că sprijineala avem dela cine lna.

Mama noastră Italia, măcar că a înbătrânit, dar măcar câte un euvânt ne-a mângăia. Vestita soră Franţa, din darurile sale cele bogate ne-a face şi nouă parte, dar mai ales sora România întodeauna la nevoi nu ne lasă pe noi, cu

Finlanda şi bolşevicii

Copenhaga, 30 Ianuarie. — Ambasada finlandeză din Stockholm anunţă că după lupte care au finit 11 zile, trupele cetăţeneşti finlandeze au eucerit importanta localitate Knopio din interiorul Finlandei, făcând cu această ocazie 500 de prizonieri din Garda Roşie. La Torneo au fost condamnăti la moarte şi împuşcaţi 11 Ruşi, printre care şi comisarul naţional bolşevic Smirnov.

Descoperirile unui socialist german

Paris, 30 Ianuarie. — „Muenchener Post” raportează cuvintele următoare, pronunţate de socialistul Kusteimer la o întrunire ținută în marea sală „Malthuser Bräu”, din Muenchen: Socialistii germani sunt discreditaţi în lumea întreagă. Partidul socialist urmăreşte de trei ani şi jumătate, împreună cu guvernul german scopuri de război anexioniste. La 4 August 1915, cancelarul a făcut cunoscut şofilor de partide planurile de cucerire ale guvernului. Eu iau răspunderea pentru ceea ce afirm Dacă şefii socialisti protestează acum în contra anexionilor, aceasta este ipocriză curată.

Se ştie, că Kusteimer a fost arestat săptămâna trecută.

Polonii din Austria şi Ucraina

Berna, 31 Ianuarie. In urma păcii cu Ucraina, care dă acesteia ținuturi locuite de Poloni, grupul polonez din parlamentul austriac a înştiinţat pe ministrul preşedinte Seidler, că sunt şi iji să intre în opoziţie.

Germanii şi Bulgarii

Carnavon, 30 Ianuarie. — Domnul Louis Strauss consilier înseriat cu lucrările publice ale Anversului, a fost osândit la o lună închisoare. Pricina e, că nu s'a învoit să ridice, în cimiterul oraşului, monument pentru soldaţii germani, căzuţi la asediarea oraşului, Strauss era consul de onoare al Bulgariei la Anvers.

Ce vor zice Bulgarii despre purtarea Germaniilor, întovărăşiţi lor?

ŞTIRI

Dela Redacţie. Din pricina sărbătorii de azi, Vineri 2 Februarie, numărul viitor al gazetei noastre va ieşi Duminică în 4 Februarie.

Izrail îşi omoară proocii. Dela ţara au venit în zilele din urmă ştiri, că prin unele sate ţărânni moldoveni li bat pe învăţători, învinuindu-i că ei sunt de vină că oştile româneşti au intrat în Basarabia. Ei, cu alfabetul latin şi cu Abecedarul ei au adus România! Şi porniţi pe acest motiv, ţărânni li priud pe luminătorii lor şi-i bat, ba se aude că pe unii i-au chiar ucis.

Iată ce sămânţă bună au sămănat străinii în această ţară! Iată roadele robiei de o sută de ani! Ca şi Jidovii din vechime, Moldovenii îşi omoară astăzi proocii.

Când te vei deştepta, frate răcaci, ca să-ţi cunoşti pe ai tăi şi să te fereşti de străini?

Se strică prietenia dintre Unguri şi Nemţi! Tovărăşia Ungurilor cu Germanii în războiul de faţă, a fost un lucru nefores şi asta o vedea toată lumea. Ungurii nu aveau să câştige nimic din războiu şi că asta o ştiiau şi ei, o dovedeşte felul în care au declarat războiul. Dela început ei au numit acest războiu: un războiu de onoare. Fireşte în gândul lor nu era asta. Ei socotiau că vor putea uşor pune mâna pe Serbia, cu ajutorul Germanilor. Iată cheia, pentru care s'au întovărăşit cu Nemţii! Dar interese comune ce acest popor Ungurii n'au avut niciodată în viaţa lor, dimpotrivă, au avut numai războare. Era deci firesc, ca şi tovarăşia de azi, să se strice, îndată ce nu mai sperau foloase din ea.

Un deputat şi mare fruntaş al ungarilor, groful Karolyi înplin parlament, a vorbit în zilele trecute împotriva Nemţilor, cerând desfacerea de Germania Noi, ardelenii bejenari, n'avem

mâna sa cea dreaptă atingându-se de toţi duşmanii ne-a păzit.

Dar bolşevismul, cu fii ţărului, să lipsească dela noi peste nouă ţări şi nouă hotare, ca noi să rămânem curaţi şi luminaţi ca argintul cel curat, ca anzul cel luminat, ca maica ce ne-a făcut, ca Dumnezeu ci ne-a lăsat.

Teodor Jireghie

Cele din urmă ştiri.

nici o prietină de a ne tristră de gălăveala lor, căci din ea poporul nostru numai câştiga poate.

Pe frontul italian. Pe frontul Italian oştile aliaţilor noştri au început un mare foc de artilerie, în contra căruia duşmanul n'a putut răspunde. Aceasta însemnează începutul unei ofensive mari, pe care o vor porni italienii cu ajutorul Francezilor şi Englezilor.

Wilson despre pace. La congresul american Wilson a întârit hotărârea aliaţilor care să luptă şi vor lupta în contra militarizmului german.

Prigătirea Germanilor de ofensivă. Germanii s'a gătesc să dea o navală pe frontul francez. Belgia ti plină cu oşti transportate de pe frontul rusec. Toată artileria de pe frontul rusec e aşezată în raionul Ipres. După ştirile statului francez, Hindenburg a hotărât să dea o navală combinată pe frontul italian şi francez.

Aliaţii noştri însă, au luat toate măsurile pentru a zădărnici planurile Germanilor.

Ordonanţa No. 2

Pentru a putea păstra rânduiala în oraş se iau următoarele măsuri:

- 1. Oricine se va dovedi că are la sine, această ori împărţeşte în orice fel strigări pagubitoare pentru rânduiala obştească, contra armatei, ţării şi stăpânirii româneşti, va fi numai decât arestat şi judecat de Curtea Marşială a Diviziei XI-a.
- 2. Cine se va dovedi că a baţocorit ofiţerii sau soldaţii români au vorba sau în scris, sau că a încercat să-i omoare pe ei ca şi pe locuitorii paşnici, vor fi numai decât arestaţi şi judecaţi.
- 3. Provoacatorii prin ori ce fel de mijloace, precum şi acei care vor încerca să vorbească cu soldaţii români lucruri politice îndeanându-i prin aceasta la neagrândială şi nesupunere, vor fi îndată arestaţi şi judecaţi.
- 4. Ori cine se va dovedi, că va trage cu o armă de foc, la orice ocaş din zi sau noapte, va fi numai decât arestat şi judecat.
- 5. Armele de vânătoare, puştile cu cremenă, pistoale, săbii şi cuţite şi arme militare ieşite din fabrică înainte de anul 1870, vor fi aduse la comandamentul Pieşii (Biroul II), pentru a primi o dovadă scrisă cu inventar, că le poate păstra acesta, ţără să fie luate.
- 6. Asemenea arme care se vor găsi prin case (panoplii) şi proprietarul nu va avea dovada mai sus numită, se vor lua, iar proprietarul, va fi supus judecării şi pedepst.

6. Pentru desăvârşirea ordonanţei No. 1, se aduce la cunoştinţa obştească că numai acele feţe vor putea umbla în oraş şi după ceasurile 10 seara, cu dreptul de a purta şi câte un revolver, care vor fi scootite de către Sfatul Ţării, ca feţe oficiale, sau a căror umblare în oraş şi după ora 10 seara este de nevoie, nu pentru trebile sale, ci pentru cele obşteşti.

Pentru toate aceste persoane, d-l Preşedinte al Sfatului Ţării, va aduce dela Directorul general lişte scrise în limba română, în care se va hotărâ pe a Domniei lor răspundere feţele cărora li se vor da de către Comandantul militar al Garnizoanei (Biroul II) bilete de sloboadă umblare în limba română pân îngrîjirea Sfatului Ţării. Aceste lişte împreună cu biletele corespunzătoare (tipărite la tipografia românească) se vor trimite la Comandantul Garnizoanei (Biroul II), pe măsură ce se vor întocmi ca după iscălire să fie împărţite de către directorul care le-a dat pe răspunderea sa.

7. Persoanele cari părăsesc oraşul pe vreme năi scurtă ori de tot şi călătoresc cu trenul, pe jos, sau cu trăsura, pentru a nu fi oprite de patrule, vor trebui să se înfăişeze în persoană la Comandamentul Militar al Garnizoanei spre a li se da bilet de călătorie.

8. Toate cafenelele şi magazinele de orice fel vor fi închise la ceasurile 9 seara; iar restaurantele la ceasurile 12 jum. seara.

9. Cluburile, toate spectacolele de orice fel, precum şi cinematografele, vor putea fi deschise, numai până la ceasurile 12 jum. seara. Chişinău, 21 Ianuarie 1918.

Comandantul militar al oraşului Chişinău Colonel (ss) N. OPRAN

Comandantul Pieşii, (ss) P. Boerescu

Ordonanţa No. 3

Pentru păstrarea rânduielii în oraş se iau următoarele măsuri:

- 1. Ou începere din ziua de 21 Ianuarie 1918 ora 8 dim. numeroase patrule româneşti vor cutreera oraşul şi mahalalele sale, cercetând amănunţit fie-care casă, ogradă şi şură, din pod până în pivniţă, spre a vedea dacă se mai găseşte vreo